

Tränares utbildningar

- En undersökning av fyra specialidrottsförbunds
validering av tränares utbildning

Peder Hägg

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Självständigt arbete på grundnivå 36:2017

Tränarprogrammet 2009-2012

Handledare: Karin Söderlund

Examinator: Pia Lundqvist Wanneberg

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka om valda specialidrottsförbund har tagit tillvara den utbildningsbakgrund som huvudtränare på elitnivå besitter.

1. Vad för utbildningar har huvudtränare på elitnivå inom valda specialidrottsförbund?
2. Anser tränarna att deras övriga utbildningar är relevanta för deras tränarskap?
3. Har dessa tränare fått sina tidigare utbildningar validerade av specialförbunden?

Metod

Urvalet bestod av 180 huvudtränare inom fyra specialidrottsförbund: fotboll, innebandy, ishockey och basket. Tillvägagångssättet var enkäter, och då i form av den webbaserade tjänsten Google Forms. Enkäten bestod av 16 frågor, där både öppna och slutna frågor förekom. Resultatet baseras på 61 besvarade enkäter.

Resultat

Sett till högsta utbildningsnivå så hade 25% av tränarna eftergymnasial utbildning, 36% av tränarna högskole-/universitetsutbildning och 39% av tränarna gymnasieutbildning. 54% av tränarna ansåg att deras övriga utbildning var relevant. Två tränare har kunnat validera tidigare kunskaper.

Slutsats

Utifrån studien och tidigare forskning så kan man konstatera att specialidrottsförbunden har en välutbildad tränarkår. Majoriteten av tränarna ansåg dessutom att deras övriga utbildning var relevant i förhållande till sitt uppdrag, trots detta var det endast ett fåtal tränare som lyckats ta en annan väg till toppen än genom förbundets utbildningar, vilket tolkas som att det bara finns en väg som leder till elittränarskap och att förbunden inte tar tillvara tränarnas tidigare kunskaper.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Introduktion	1
1.2	Bakgrund.....	2
1.2.1	Lärande	2
1.2.2	Formell utbildning.....	3
1.2.3	Tränarutbildning.....	5
1.2.3.1	Svenska Fotbollförbundet.....	6
1.2.3.2	Svenska Innebandyförbundet.....	7
1.2.3.3	Svenska Ishockeyförbundet	7
1.2.3.4	Svenska Basketbollförbundet.....	8
1.2.4	Validering	9
1.3	Forskningsläge	9
1.4	Syfte och frågeställning	12
1.5	Hypotes.....	12
2	Metod.....	13
2.1	Val av metod.....	13
2.2	Urval.....	13
2.3	Procedur.....	14
2.3.1	Resultatsammanställning	15
2.4	Validitet	17
2.5	Reliabilitet.....	17
2.6	Etiska överväganden.....	17
3	Resultat	19
4	Diskussion.....	24
4.1	Tränares utbildningar	24
4.2	Utbildningens relevans	25
4.3	Validering av utbildning.....	27
4.4	Metoddiskussion	29
4.5	Slutsats.....	30
5	Käll- och litteraturförteckning.....	31

Bilaga 1 Litteratursökning

Bilaga 2 Specialidrottsförbundens utbildningar

Bilaga 3 Informationsbrev 1

Bilaga 4 Informationsbrev 2

Bilaga 5 Påminnelsebrev

Bilaga 6 Enkät

Tabell- och figurförteckning

Figur 1 – Högsta Formella utbildning	19
Figur 2 – Utbildningsinriktning (Högskola/Universitet)	20
Tabell 1 – Krav och Tränarutbildningsnivå	21
Tabell 2 – Relevanta kunskaper	21

1 Inledning

1.1 Introduktion

“Alla vägar bär till Rom”

Geoffrey Chaucer, 1390

År 2000. Jag har gått ut årskurs 9, börjat på gymnasiet och för första gången i mitt liv bytt klubb. Förändringarna ledde in mig på en ny väg. Plötsligt hade jag under en träning tackat ja till att axla en tränarroll för ett av pojklagen i min nya förening. Jag tränade under min gymnasietid ett lag, från pojkar till juniorer, samtidigt som jag under en period även hade ansvaret som huvudtränare för seniorlaget. Under samma period läste jag även delar av den tränarutbildning som mitt specialförbund erbjöd. Jag hade fattat tycke för tränarskap och ville fortsätta fylla min ryggsäck med information och kunskap. Detta medförde att jag några år senare började studera på tränarprogrammet vid Gymnastik- och idrottshögskolan. Det finns många sätt att starta en tränarkarriär, detta var mitt.

Oavsett när eller varför du påbörjar en tränarkarriär så har den någon form av avstamp, men vad händer sedan? Jo man brukar ju säga att alla vägar bär till Rom, att det finns olika sätt att nå sitt mål. När Eriksson (2006, s. 49) undersökte vägen till elittränarskap visade det sig även här att *“vägen dit mycket väl kan ha varit “vägarna dit”*. Men vilka vägar har de som är tränare på elitnivå idag haft möjlighet att välja? Vad är det då som krävs för att bli en tränare på elitnivå? EU har startat ett projekt för att på sikt stärka tränares kompetens och skapa en kvalitetssäkrad tränarutbildning (Knutsson & Fahlström 2011, s.141). Där används ett nytt europeiskt ramverk för idrottstränare bestående av fyra olika kompetensnivåer: lärlingstränare, tränare, experttränare och mastertränare. De fyra nivåerna baseras utifrån erfarenheter, bredd och djup i kunnande, på uppdragets långsiktighet, graden av strategisk planering och innovationsarbete. Ramverket behandlades i projektet *“Improving Transparency of European Sport Coaching”* (ITESCE), där det konstaterats att specialidrottsförbundens egna utbildningar motsvarar kompetensnivå 1 och 2 (lärlingstränare och tränare), men för att nå kompetensnivå 3 och 4 (experttränare och mastertränare) så behöver idrottsrörelsen börja samarbeta med högskolor och universitet som kan erbjuda en fördjupad utbildning. (Gerrevall & Hageskog 2011, s. 36-38) Detta gör det intressant att

undersöka vilka formella utbildningar tränare på elitnivå har samt om dem har kunnat validera dessa.

1.2 Bakgrund

1.2.1 Lärande

När man pratar om lärande är bildning och utbildning två ord som brukar förekomma och som genom åren varit otydliga och svåra att särskilja. Diskussionerna kring begreppens betydelse går långt bak i historien, vad innebär det egentligen att vara bildad eller utbildad? I början av 1800-talet användes orden ofta synonymt i Sverige, medan man idag istället ställer dem som varandras motsatser. (Burman & Sundgren 2010, s.12, 382) Bildning och utbildning är två former av lärande med positiva värderingar vilket medför att det finns många likheter mellan begreppen, vad som kanske är mer intressant är att titta på skillnaderna dem emellan (Allwood & Gunnarsson 2003, s.43).

I utbildningsprocessen är ofta målet och vägen dit styrda av regler som man som individ måste anpassa sig till för att få ett betyg, en legitimation eller en examen (Burman & Sundgren 2010, s.382). Den kan ses som ett projekt med en början och ett slut som genom att vara specialiserad och yrkesbunden skapar produkter (människor) med specialiserad kompetens som vi kan jämföra med varandra. Utbildningen leder till arbete och pengar. (Burman & Sundgren 2010, s.382-384)(Allwood & Gunnarsson 2003, s.1-2, 43)

Bildningsprocessen däremot är fri, fortgående och öppen, den styrs av intresse och kunskapshunger, och formar oss till den vi är. Genom bildning skaffar vi oss kunskaper som ses som egenvärden och det handlar till stor del om att tillägna sig vissa värderingar. (Burman & Sundgren 2010, s.12, 381)(Allwood & Gunnarsson 2003, s.2, 43) Som Ellen Key uttryckt sig, "bildning är icke vad vi lärt, utan vad vi hava kvar, när vi glömt allt vad vi lärt" (Burman & Sundgren 2010, s.134).

Diskussionerna kring begreppen går långt bak i historien, som flertalet framhåvt så är begreppen beroende av varandra, precis som att rättigheter medför vissa skyldigheter och tvärtom. Bildningens möjligheter skall inte utmana kravet på utbildning, utan de måste på något sätt förenas med varandra för att maximera lärandet. Då begreppen går in i varandra och

uppfattas olika av olika personer behöver vi tydliggöra och definiera olika former av lärprocesser. Denna studie utgår ifrån de definitioner som Europakommissionen använder. De definierar tre typer av lärprocesser: formellt, icke-formellt och informellt lärande (EU Commission 2001, s. 32-33). De tre lärprocesserna sammanfattas i det gemensamma begreppet "det livsvida lärandet" som innefattar såväl formellt, icke-formellt som informellt lärande (Wedman 2007, s. 5).

Formellt lärande Lärande som vanligtvis tillhandahålls av en utbildningsinstitution, strukturerat (när det gäller lärandemål, inlärningstid eller lärande stöd) och leder till certifiering. Formellt lärande är avsiktligt ur den lärandes perspektiv. (EU Commission 2001, s. 32-33)

Icke-formellt lärande Lärande som inte tillhandahålls av en utbildningsinstitution och leder vanligtvis inte till certifiering. Det är dock strukturerat (vad gäller lärandemål, inlärningstid eller lärande stöd). Icke-formellt lärande är avsiktligt ur den lärandes perspektiv. (ibid.)

Informellt lärande Lärande är resultatet av dagliga livet i samband med arbete, familj eller fritid. Det är inte strukturerat (när det gäller lärandemål, inlärningstid eller lärande stöd) och leder vanligtvis inte till certifiering. Informellt lärande kan vara avsiktligt men i de flesta fall är det icke-avsiktligt (eller "tillfällig" / slumpmässigt). (ibid.)

1.2.2 Formell utbildning

I Sverige bygger utbildningssystemet på flera olika skolformer, frivilliga såväl som obligatoriska. Förskolan (1-6 år) och förskoleklassen (6-7 år) är frivilliga. (Skolverket 2016-02-29) Därefter kommer grundskoleutbildningen (7-16 år) är obligatorisk, vilket betyder att alla har rätt till denna utbildning (Skolverket 2017-03-01). Grundskoleutbildningen skall vara likvärdig så att alla får samma grund. Alla elever som avslutat en grundskoleutbildning har sedan rätt att läsa en gymnasieutbildning (16-19 år). Denna är frivillig och erbjuder en större frihet då möjligheten att välja inriktning på utbildningen finns. (Skolverket 2015-04-20) En gymnasieutbildning ska ge eleven "en god grund för yrkesverksamhet, fortsatta studier, personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet" (ibid.). Efter gymnasiet finns möjligheten till fortsatta studier, de eftergymnasiala utbildningarna finns i form av studier vid högskola, universitet och yrkeshögskola (Skolverket 2009-08-22) (Skolverket 2011-01-11).

År 2014 var det 41% av den svenska befolkningen i åldrarna 25-64 år som hade någon form av eftergymnasial utbildning. I statistiken framkom även att det var 26 % som ansågs vara högutbildade, det vill säga hade en eftergymnasial utbildning om minst tre år. (Statistiska centralbyrån 2015, s.2) Statistiken undersökte högsta formella utbildningsnivå och innefattar således inte "personalutbildning, kortare kurser av hobbykaraktär och annan icke-formell utbildning" (ibid. s.50). Anledningen till att man valt åldersgruppen 25-64 år är att det innefattar de personer i yrkesverksam ålder som har haft möjligheten att skaffa sig en längre eftergymnasial utbildning. Det finns tendenser som visar att andelen högutbildade personer i landet ökar. Detta då yngre högutbildade ersätter äldre lågutbildade (endast genomgått utbildning på för-gymnasial nivå) personer, med följderna att utbildningsnivån i landet successivt stiger. En anledning till detta är att utbildningsutbudet har ökat, både på gymnasial och eftergymnasial nivå. (ibid. s.5-6)

Vid en jämförelse mellan åldersgrupperna 25-34 år respektive 55-64 år framkommer skillnader i utbildningsinriktningar. Bland de äldre är utbildning inom hälso- och sjukvård samt pedagogik och lärarutbildning vanligare än bland de yngre, medan utbildning inom naturvetenskap, data och teknik är vanligare bland de yngre än bland de äldre. (Ibid. s.15-16)

1.2.3 Tränarutbildning

Då Gerevall och Hageskog (2011, s.37-38) konstaterat att specialidrottsförbunden behöver samarbeta med universitet och högskolor för att uppnå de högre kompetensnivåerna är det av intresse att undersöka vilka tränarutbildningar som finns att tillgå via högskolor/universitet. Utifrån en kartläggning av elittränarutbildningar i Sverige så finner Knutsson och Fahlström (2011) att det endast finns en utbildning som anordnas i lärosätenas regi och som riktar sig mot just elittränare. Denna utbildning grundar sig på EU-projektet ITESCE och skapades genom ett samarbete mellan Malmö högskola, Linné universitetet i Växjö och ett visst antal specialidrottsförbund. Vidare framhäver dom att det utöver denna utbildning finns andra lärosäten (se nedan) som anordnar tränarutbildning som även den är relevant och ger en större kunskapsbredd, dock anses dessa enligt Knutsson och Fahlström (2011, s. 139-140) sakna en elitinriktning.

- Tränarprogrammet på Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH) i Stockholm
- Sportcoaching på Göteborgs universitet
- Idrottstränarprogrammet på Högskolan i Dalarna
- Ledarskap & Coaching programmet på Umeå universitet
- Tränarprogrammet på Örebro universitet

Utöver de tränarutbildningar som finns att tillgå via lärosätena så har Riksidrottsförbundet (RF) i samarbete med SISU Idrottsutbildarna en elittränarutbildning (ETU) för tränare på förberedande elitnivå och elitnivå. Enligt RF och SISU Idrottsutbildarna räknas du som tränare på elitnivå om du är aktiv inom landslagsverksamheten för vuxna och juniorer, inom gymnasieverksamheten för riksidrottsgymnasium (RIG) och nationellt godkända idrottsutbildningar (NIU) eller inom föreningsverksamheten i de högre divisionerna. Ett krav för att få delta i utbildningen är att man har en tränarutbildning via sitt specialidrottsförbund eller motsvarande kunskaper. Utbildningen pågår i två år och omfattar totalt 500 timmar. Det finns bara ett begränsat antal platser då max 30 deltagare får delta. Platserna baseras på en rangordning inom respektive specialidrottsförbund. Utbildningen behandlar ämnesområdena tränings- och tävlingslära, tränar- och ledarskap samt en specialidrottsfördjupning. Utbildningsansvarig och specialidrottsförbundet ansvarar tillsammans för deltagarens specialidrottsfördjupning. Genom ett samarbete med GIH samt Linnéuniversitetet kan deltagare med grundläggande högskolebehörighet få ett kursbevis samt tillgodoräkna sig 60 högskolepoäng för genomförd ETU. Syftet med utbildningen är att höja tränarnas kompetens

vad gäller kunskaper, färdigheter och erfarenheter, genom detta är målet att skapa en större internationell konkurrenskraft. (SISU idrottsutbildarna 2016-06-07) (SISU idrottsutbildarna 2015) (Knutsson & Fahlström 2011, s. 138-141)

Det är även av intresse att veta vilka tränarutbildningar som erbjuds via specialidrottsförbunden som ingår i denna studie. Nedan följer därför en sammanfattning av av respektive förbunds tränarutbildning. Sammanställningen bygger på den information som förbunden erbjuder via sina hemsidor.

1.2.3.1 Svenska Fotbollförbundet

Tränarutbildning C (Steg 1) är obligatorisk för alla som vill gå vidare inom Svenska Fotbollförbundets utbildningsprogram. Den ger tränare möjlighet att träna barn upp till och med 12 år. Efter tränarutbildning C är det möjligt att läsa vidare på antingen tränarutbildning "B ungdom" eller "UEFA B" (steg 2). Där UEFA B är riktad till tränare på seniornivå. Efter steg 2 följer det UEFA A (steg 3) som ger en internationell behörighet i form av ett UEFA A-diploma. (Svenska Fotbollförbundet 2017-03-15a) Därefter följer slutligen det sista steget UEFA PRO (Steg 4), som är fotbollens högsta internationella utbildning. UEFA Pro ger tränaren ett UEFA Pro Diploma som även det gäller internationellt. Utbildningen är skapad för tränare som verkar i Allsvenskan, Superettan liksom i UEFA:s tävlingar, och är menad att skapa en större fördjupning inom de kunskaper som behövs inom de högre nationella nivåerna. (Svenska Fotbollförbundet 2017-03-15b)

Sedan 2008 finns delar av Svenska Fotbollförbundets utbildningar att tillgå via högskolan. Utbildningen erbjuds via Högskolan i Gävle och GIH Stockholm. Utbildningen innefattar de tre kurserna Tränarutbildning C, UEFA B ungdom samt UEFA B från förbundets utbildningsstege. (Svenska Fotbollförbundet 2017-02-28) För tränare som verkar på de nivåer som är aktuella i denna studie finns det ett utbildningskrav från förbundets sida. Tränare i Damallsvenskan samt Superettan skall ha genomgått utbildningen UEFA A och tränare i Allsvenskan (herr) skall ha genomgått utbildningen UEFA Pro.

1.2.3.2 Svenska Innebandyförbundet

Svenska Innebandyförbundet bygger sin tränarutbildning utifrån svensk innebandys utvecklingsmodell (SIU). Utifrån detta har man skapat två utbildningsstrukturer, en tränarutbildning som riktar sig till barn- och ungdomsledare och en tränarutbildning som riktar sig till junior- och seniortränare. (Svenska Innebandyförbundet 2017-03-15a) För denna studie är det aktuellt att titta på utbildningsstrukturen för junior- och seniortränare. Den består av en grundutbildning (GU) som avslutas med en examination i form av ett prov som alla tränare måste genomföra. Efter GU finns två olika vägar svart/guld (elitnivå) eller brun (breddnivå) (Svenska Innebandyförbundet 2017-03-15b). Svart/guldnivå består av två block, steg 1 och steg 2, dessa steg innehåller följande fyra områden, människan, atleten, innebandyspelaren/målvakten och spelsystem. Avslutad steg 1 utbildning är en förutsättning för att läsa steg 2. Även den bruna nivån består av två block, steg 1 och steg 2, och består av valda delar från guld/svart nivå, se bilaga 2 för en överblick av utbildningsstegen. (Svenska Innebandyförbundet 2017-03-15c)

Svenska Innebandyförbundet arbetar med validering. Tränare kan validera om de anser sig ha stor erfarenhet alternativt om de har bedrivit högre studier som kan kopplas ihop med idrotten. Valideringen består av att du som tränare kan styrka dina kunskaper/erfarenheter och då får du ett antal uppgifter istället för att läsa en hel kurs. Om du har läst på högskola /universitet så kan du göra en idrottsspecifik validering av dina kurser, för att inte behöva läsa vissa moment i utbildningen genom förbundet. (Svenska Innebandyförbundet 2017-03-15d)

1.2.3.3 Svenska Ishockeyförbundet

Svenska Ishockeyförbundet har en utbildningsstege där det finns möjlighet att välja två olika vägar för att uppnå det högsta steget (Elitränarutbildningen), detta medför att stegen innehåller 6 eller 7 steg beroende på vägval. Alla tränare måste till att börja med gå grundkursen i ishockey, därefter följer 2-3 steg beroende på om man i första hand vill arbeta med barn- och ungdomar (3 steg: Barn och ungdomstränarkurs 1, träningslära 1 samt barn och ungdomstränarkurs 2) eller med junior- och seniorer (2 steg: junior och seniortränarkurs 1 samt träningslära 1). Efter detta följer ytterligare 3 steg (junior och seniortränarkurs 2, träningslära 2 samt elittränarutbildningen) som är gemensamma oberoende på om tränaren tidigare läst kurserna för barn/ungdom eller junior/senior. Efter ett avslutat utbildningssteg får tränaren en tränarlegitimation i enlighet med Svenska Ishockeyförbundets riktlinjer för tränarlegitimation. Se detaljer för utbildningsstegen och tränarlegitimationer i bilaga 2. (Svenska Ishockeyförbundet 2016-06-07)

Alla lag inom svensk ishockey måste ha tränare med utbildning utifrån Svenska Ishockeyförbundets utbildningssteg som motsvarar den nivå man coachar. Undantag ges till utländska tränare som i så fall måste ha godkända intyg på motsvarande utbildning. Om en tränare saknar den utbildningsnivå som krävs kan en förening upprätta en utbildningsplan, om denna godkänns och en dispensavgift erläggs kan en dispens om att få träna lag på högre nivå under kommande säsong uträttas. (Svenska Ishockeyförbundet 2016, s.12)

För att vara huvudtränare i de serier som ingår i studiens urval krävs tränarlegitimation från elittränarutbildningen för att träna lag i Svenska hockeyligan (SHL) och Hockeyallsvenskan samt tränarlegitimation från junior och seniortränarkurs 2 för att träna lag i Svenska damhockeyligan (SDHL). För att behålla en tränarlegitimation finns ett fortbildningskrav om minst var tredje år. (Svenska Ishockeyförbundet 2016-12-06)

1.2.3.4 Svenska Basketbollförbundet

Svenska Basketbollförbundet har en tränarutbildning som innefattar sex olika steg: Easy Basket, Grundkurs, Steg 1, Steg 2, Steg 3 och Steg 4 (Se utförligare beskrivning av de olika stegen i bilaga 2). Stegen måste läsas i kronologisk ordning och ger olika behörighet. För att få läsa ett högre steg i utbildningen finns olika behörighetskrav som tränaren först måste uppnå. Ansvaret för utbildningarna är uppdelat mellan distrikten som ansvarar för EB-Steg 2 och förbundet som ansvarar för Steg 3-Steg 4. (Svenska Basketbollförbundet 2016-09-05)

Svenska Basketbollförbundet vill ha välutbildade coacher och ser därför positivt på att man genomför andra utbildningar på sidan av deras egen utbildningstrappa. För de coacher som genomgått steg 3 eller 4 finns ett fortbildningskrav för att behålla den behörighet man har skaffat sig via förbundets utbildningar. Fortbildningen måste ske minst var fjärde år och det är endast kurser som godkänts av förbundet som räknas. (ibid.)

Svenska Basketbollförbundet arbetar med validering av utbildningar som är genomförda vid förbundet innan år 1997 samt av utländska tränarutbildningar. För att vara huvudtränare i de serier som ingår i studiens urval krävs Steg 3 för Basketettan herr samt steg 4 för basketligan dam och basketligan herr. (Svenska Basketbollförbundet 2016-06-07a)

1.2.4 Validering

Validering har internationellt olika definitioner allt beroende på i vilket sammanhang det kommer att användas. Begreppet tolkas ofta som att pröva färdigheter och kunskaper ur ett jämförande perspektiv (Wedman 2007, s. 4). Validering omnämns i flertalet projekt/arbeten inom EU, där det framkommit att behovet av att kunna validera olika former av kompetenser finns. (ibid. s. 8)

Colardyn och Bjornavold (2004, s. 71) definierar validering, utifrån både Cedefops glossary och Europa kommissionens definitioner, som processen att identifiera, utvärdera och erkänna ett bredare spektrum av färdigheter och kunskaper som människor utvecklar genom livet och i olika sammanhang, som till exempel genom utbildning, arbete och via fritidsaktiviteter. Det internationella begreppet APL (accreditation of prior learning) används i flertalet länder som ett sätt att benämna ett "tillgodoräknande av tidigare lärande". APL har kommit att ersätta begreppet APEL (accreditation of prior experiential learning) som innefattat inläringen av tidigare erfarenheter. (Wedman 2007, s. 5) I denna studie kommer begreppet validering att definieras i enlighet med begreppet APL, dvs som tillgodoräknande av tidigare lärande.

1.3 Forskningsläge

I en enkät- och intervjustudie där man bland annat undersökt svenska elittränare (landslagscoacher och tränare på nationell A-nivå) bakgrund kommer man fram till att den typiska tränaren på elitnivå är en gift, högskoleutbildad man i 40 årsåldern, uppvuxen i en småstad, ofta även äldst i syskonskaran. I studien deltog 263 tränare varav 13% kvinnor och 87% män. Medelåldern för samtliga tränare var 42 år. (Eriksson 2006, s. 8-12, 62)

Ser man till högsta utbildningsnivå framkommer det att 55% av tränarna har någon form av högskole- eller universitetsutbildning. För lagsporter var andelen 53%. I intervjuerna framkom att högskoleutbildningarna ofta hade anknytning till idrott, detta förklaras med ett ökat utbildningsutbud inom området (ibid. s. 51). Liknande siffror förekom i en studie från Storbritannien där strax över hälften av tränarna på högsta nivå visat sig ha en högskoleutbildning på forskarnivå (Nash & Sproule 2012, s. 41).

Eriksson (2006, s.27) har även undersökt tränarnas högsta nivå på tränarutbildning. Det var 86% av elittränarna som läst organiserad tränarutbildning, den största delen av dessa (40%) angav förbundets högsta tränarkurser som sin högsta nivå. Tränare inom lagbollssporter låg lite lägre, det var 76% av dessa tränare som genomgått organiserad tränarutbildning. Den dominerande nivån

var fortfarande förbundets högsta tränarkurser, då 52% av lagbollsportstränarna angav denna nivå som sin högsta tränarutbildningsnivå. Sett till samtliga elittränare var det 22% av tränarna som angav tränarutbildning vid högskola som sin högsta nivå på tränarutbildning. Dessutom framkom att ett antal tränare (13%) endast hade genomgått tränarutbildning på någon av förbundets lägre nivåer. (ibid.)

Det är många elittränare som har en hög (förbundets två högsta steg eller högskola/universitetsutbildning) och lång (1 år eller mer) tränarutbildning trots detta är det bara en femtedel av dem som anser att deras tränarutbildning är tillräcklig (ibid. s. 28). Det framkommer att det som tränarna framförallt saknar i utbildningen är kunskap inom de mentala och psykologiska området. Många nämnde även att de önskade mer av ledarskap, metodik och pedagogik kopplat till sin gren. (ibid. s. 36-37) Liknande resultat om utbildningsinnehåll framkommer även i studien från Storbritannien (Nash & Sproule 2012, s. 33, 48), där man drar slutsatserna att tränarutbildningarna är en bra leverantörer av sportspecifikt innehåll, men den anses sakna andra viktiga delar som pedagogik och idrottspsykologi.

I en studie av Höberg (2008) där man genomfört både intervjuer och observationer har man bland annat undersökt tränares utbildningar och erfarenheter. Tränarna (14 stycken) som deltog valdes utifrån att de skulle verka inom olika idrottsgrenar och att de skulle verka inom distrikt, nationell och internationell nivå. (ibid. s. 6) Den utbildning tränarna hade via sitt specialidrottsförbund varierande, men höll genomgående hög nivå. Tränarna blev kategoriserade utifrån 3 olika kompetensnivåer. 4 tränare uppnådde nivå 1, 6 tränare uppnådde nivå 2 och 4 tränare uppnådde nivå 3. Det som skiljde de tränare som tog steget upp på den högsta nivån från de tränare som stannade på nivå 1 respektive 2 var att de omsatte sina kunskaper i praktiskt handlande genom ett didaktiskt tänk. I studien framkom dessutom att dessa tränare hade en pedagogisk utbildning (3 lärare och 1 fritidspedagog). Urvalet omfattar för få tränare för att kunna dra några slutsatser, men fyndet är helt klart intressant att notera. (ibid. s. 10-15)

Intervjuer med 16 elittränare i Storbritannien visar att tränare uppfattar akademiska meriter som viktiga (Abraham, Collins & Martindale 2006, s. 560). Genom akademiska utbildningar inom idrottsvetenskap skaffar man sig till exempel baskunskaper om anatomi och idrottspsykologi som man har användning av i sitt tränarskap. Kunskaperna är en viktig faktor i samband med beslutsfattandet för tränare som arbetar med elitidrottare, detta för att kunna förstå idrottarna och deras behov. Dock är de akademiska meriterna bara en del av helheten i utvecklingen det även är viktigt med reflektion och kritiskt tänkande. Utbildningen skall inte ses som att man kan allt eller

är fullärd, utan kunskaperna behöver fortfarande omsättas i praktiken och det är utifrån detta man har möjlighet att ta lärdom. (ibid. s. 560-562)

Hedberg (2015, s.19) har genomfört en undersökning som bygger på analyser av 14 tränare på riksidrottsgymnasium. Enligt Hedberg kan resultaten med stor sannolikhet även appliceras på stora delar av den svenska tränarkåren. Undersökningen utgår från tre olika typer av kunskaper; professionella kunskaper (kunskaper om idrotten, om den aktiva, och om faktorer som påverkar idrottsliga prestationer), interpersonella kunskaper (omfattar den sociala miljön runt den aktiva, relationer, samt dimensioner och aspekter på tränarskap) och intrapersonella kunskaper (tränarfilosofi, kritiskt tänkande samt positiv inställning till livslångt lärande). I undersökningen framkom att tränarna anser sig behöva professionella och interpersonella kunskaper, de framhäver dock inte behovet av intrapersonella kunskaper. Detta medför att det finns en utmaning för tränare att reflektera över vad de gör och varför samt att vara hängivna ett livslångt lärande. I undersökningen framkom fyra grunder som tränarna anser är betydelsefulla för att säkerställa sin kompetens i förhållande till uppdraget som tränare inom RIG verksamheten. Dessa var att ha en akademisk utbildning, att ha erfarenhet av att träna ungdomar i aktuell ålder, att ha erfarenhet av att träna aktiva på hög nivå och att själv ha verkat på hög nivå inom idrotten. För att fortsätta utvecklas framhåller tränarna framförallt fyra sätt att genomföra kompetensutveckling: genom formell utbildning, genom att läsa relevant litteratur, genom att lära sig via andra inom idrotten och genom att lära sig genom den egna verksamheten. (ibid. s.16-18)

I en kartläggning av Knutsson och Fahlström (2011), där Sveriges elittränarutbildningar ses över, framkom tendenser om att mer akademiska delar tillkommer inom elittränarutbildningarna. De konstaterar att det krävs ett kurssystem inom elitutbildningarna som passar in i de blivande tränarnas karriärsteg. Utbildningarnas fokus borde ligga på den praktiska erfarenheten samt utvecklandet av den teoretiska kompetensen. De menar att en certifiering av elittränare borde skapas. Detta ställer krav på en högre akademisk nivå i utbildningarna alternativt att specialförbunden sätter "ribban" för vilken nivå elittränare skall uppnå för en certifiering. (Knutsson & Fahlström 2011, s. 143)

Gerrevall och Hageskog (2011, s.34) har sett över EU's nya krav på tränarens kompetens, detta för att kompetensen skall synliggöras och prövas, och att de olika nivåerna inom utbildningen skall stärkas. De trycker på att de fyra kompetensnivåerna som tagits fram (Lärlingstränare, Tränare, Experttränare och Mastertränare) är av stor vikt för utvecklingen av det svenska idrottssystemet och hur vi utbildar framtida elittränare. De benämner även vikten av att kunna

validera kompetens på flera nivåer, genom att validera praktiska erfarenheter genom att pröva dem mot de beskrivningar som finns inom de olika tränarnivåernas kompetensområden. Genom att synliggöra tränarnas kompetens, så kan man dokumentera den för framtida formella erkännanden. Utöver detta konstaterar de liksom Knutsson och Fahlström (2011) att en särskild utformad utbildning krävs för att vidareutveckla de högre kompetensnivåerna, alltså nivå 3 och 4, där skall också dessa nivåers utbildning grundas mer i idrottsrelevant forskning. Denna forskning skall ligga till grunden för yrkesutbildningen inom högskolan för de framtida elittränarna. (ibid. s.34-38)

1.4 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka om valda specialidrottsförbund har tagit tillvara den utbildningsbakgrund som huvudtränare på elitnivå besitter.

Frågeställningar:

1. Vad för utbildningar har huvudtränare på elitnivå inom valda specialidrottsförbund?
2. Anser tränarna att deras övriga utbildningar är relevanta för deras tränarskap?
3. Har dessa tränare fått sina tidigare utbildningar validerade av specialförbunden?

1.5 Hypotes

Utifrån forskningsläget antas att ungefär hälften av tränarna har minst en eftergymnasial utbildning, av dessa antas ungefär 20% ha en utbildning som är idrottsinriktad. Utifrån detta antas att 20-50% av tränarna kommer anse att deras övriga utbildning är relevant för deras tränarskap. Angående tillgodoräknande av övrig utbildning antas att det kommer vara ett fåtal tränare som fått sina utbildningar validerade.

2 Metod

2.1 Val av metod

Syftet med studien var att undersöka en stor målgrupp, detta medförde att studien kom att omfatta en enkätundersökning. Då studiens målgrupp omfattar personer i hela landet fanns inte möjligheten att genomföra undersökningen på plats. Därmed fanns två möjligheter, att posta enkäterna och bifoga ett svarskuvert med förbetalt porto eller att använda en webb-enkät. Ekonomiska förutsättningar medförde att valet föll på att använda en webb-enkät. Det finns olika verktyg att använda när man arbetar med webb-enkäter, utifrån tidigare erfarenhet föll valet på Google-forms. Verktöget är gratis och fungerar bra tillsammans med Google-docs, verktöget som används vid skapandet av uppsatsen. Dessutom sammanställs resultatet automatiskt i ett Google-ark dokument, som även det fungerar smidigt tillsammans med Google-docs, vilket medför att sammanställningen av resultatet blir smidigare. Då resultaten sammanställs automatiskt minskar risken för avläsningsfel i samband med resultat sammanställningen. Beslut togs att enkäten skulle innehålla både öppna och slutna frågor. Huvudfrågorna var obligatoriska med slutna svarsalternativ. Några av huvudfrågorna följdes upp av öppna frågor. Följdfrågorna var frivilliga att besvara och syftet var att tränaren skulle kunna ge en mer detaljerad bild av sitt svar på huvudfrågan.

2.2 Urval

Urvalet är begränsat till att endast omfatta tränare inom lagidrotter. För att begränsa ytterligare togs beslutet att undersökningen skulle innefatta samtliga huvudtränare i högsta serien på damsidan samt högsta och näst högsta serien på herrsidan inom fyra specialidrottsförbund. För att besluta vilka idrotter som skulle ingå undersöktes antalet utövare inom de olika specialidrottsförbunden, störst var fotbollen, därefter kom innebandy, ishockey, handboll och basket i fallande ordning (Riksidrottsförbundet 2015, s. 12). Utifrån detta gjordes ett bekvämlighetsurval baserat på egna kontakter, där valdes specialidrottsförbunden utifrån kontakter, vilket medför att urvalet kom att omfatta tränare kopplade till följande fyra idrotter: fotboll, innebandy, ishockey och basket.

Totalt ingick 180 tränare i urvalet. Bortfallet bestod av 119 tränare. Samtligt bortfall var externt, alltså att en individ valt att inte delta eller inte haft möjlighet att delta (Ejlertsson 2014, s. 26). Utfallet till det externa bortfallet är känt i sex fall, kontaktinformationen

fungerade ej i samband med utskicket och således hade tränaren inte möjlighet att delta, i övriga fall är orsaken okänd. Detta medför att resultatet baseras på 61 besvarade enkäter.

2.3 Procedur

Utifrån studiens syfte och frågeställningar togs besluten om metod och urval. Utifrån studiens urval sammanställdes sedan en lista i Google-ark som innehöll alla klubbar som ingick i urvalet. Listan kompletterades sedan med information från klubbarnas hemsidor med mailadresser. För de klubbar som hade mailadresser till sin huvudtränare på hemsidan angavs denna, för övriga klubbar angavs den mailadress som fanns angiven till klubbens kontaktperson. Eftersom alla klubbar inte hade mailadresser till sina huvudtränare på sina hemsidor skapades två olika informationsbrev. Ett informationsbrev 1 (Bilaga 3) som riktar sig direkt till tränaren, detta innehöll information om studien och dess syfte. Samt ett informationsbrev 2 (Bilaga 4) som riktar sig till klubbens kontaktperson, detta innehöll samma information som brevet till tränarna med tillägget att kontaktpersonen ombeds vidarebefordra enkäten till berörd tränare.

Samtidigt som arbetet med sammanställningen av kontaktinformationen och skapandet av informationsbrev pågick, påbörjades även arbetet med att skapa en enkät. När enkäten började bli färdig testades enkäten på 3 personer, utifrån feedback från dessa fastställdes enkäten. Enkäten (Bilaga 6) inleds med information om studien följt av totalt 17 frågor. Det blev 9 huvudfrågor, dessa var obligatoriska att besvara och bestod enbart av slutna frågor. 4 av huvudfrågorna hade följdfrågor (totalt 6 följdfrågor) av öppen karaktär där tränaren hade möjlighet att redogöra för sitt svar, detta för att få en mer detaljerad bild. Enkäten avslutades med 2 öppna frågor där tränaren hade möjlighet att framföra övriga tankar/åsikter, dessa frågor var frivilliga.

När kontaktinformation, informationsbrev och enkät var färdigställda skickades enkäten ut till samtliga klubbar via e-post. E-post meddelandet som skickades direkt till tränarna innehöll informationsbrev 1 och e-post meddelandet som skickades till klubbens kontaktperson innehöll informationsbrev 2. Enkäten var öppen i 13 veckor, efter 6 veckor skickades en påminnelse(Bilaga 5) ut. Påminnelsen vidarebefordras utifrån det första utskicket och innehöll samma tilläggsinformation till samtliga. När enkäten stängts påbörjades sammanställningen av resultatet.

2.3.1 Resultatsammanställning

Medelålder och andelar angivna i procent avrundas till närmaste heltal.

För att jämföra tränarnas övriga utbildningar anges tränarens högsta formella utbildning. För att avgöra detta användes följande tre kategorier, gymnasieutbildning, eftergymnasial utbildning samt högskole-/universitetsutbildning, för tränare som angivit fler utbildningar anges endast den högsta. Gymnasieutbildningen är lägst rankad och högskole-/universitetsutbildning är högst rankad. Kategorin övrig utbildning innefattar icke-formella utbildningar och används därför ej i denna jämförelse.

För att avgöra inriktning på högskole-/universitetsutbildningarna användes följande 18 kategorier; "Data", "Djursjukvård", "Ekonomi", "Humaniora", "Hälsa och sjukvård", "Journalistik, information och kommunikation", "Juridik", "Konst, design och media", "Lantbruk, trädgård, skog och fiske", "Matematik", "Material, konstruktion och tillverkning", "Naturvetenskap", "Pedagogik, utbildningsvetenskap och didaktik", "Religionsvetenskap och teologi", "Samhälls- och beteendevetenskap", "Socialt arbete och social omsorg", "Språk" samt "Teknik och teknisk industri". Kategorierna baseras på de inriktningar som används på hemsidan studera.nu (Studera.nu 2017-04-20). För tränare som läst fler högskole-/universitetsutbildningar anges samtliga utbildningar oberoende av varandra. Detta medför att det kan förekomma fler utbildningar på högskole-/universitetsnivå än tränare som har en högskole-/universitetsutbildning. I resultatet redovisas endast representerade kategorier.

Då det även är av intresse att veta hur många tränare med högskole-/universitetsutbildning som haft en idrottsinriktad utbildning, används kategorin "Idrott" som är en underrubrik i kategorin "Hälsa och sjukvård". Även här analyseras tränarnas skriftliga svar för att avgöra om en utbildning inom kategorin "Hälsa och sjukvård" representerar en utbildning inom underkategorin "Idrott".

Eftergymnasiala utbildningar klassades utifrån tränarens beskrivning som "idrottsrelaterad" eller "ej idrottsrelaterad".

Vid redovisning av övriga utbildningar har tränarnas skriftliga svar utvärderats, detta för att kunna redogöra för vilken typ av icke-formell utbildning som tränarna angivit.

För att kunna jämföra tränarnas tränarutbildning från specialidrottsförbunden, har det skapats 6 tränarutbildningsnivåer. För de tränare som angivit att de inte läst upp till förbundets högsta utbildning, men inte specificerat sitt svar (internt bortfall) används nivå 0. Nedan sammanfattas vilka tränarutbildningar via de olika specialidrottsförbunden som genererar vilken tränarutbildningsnivå för nivå 1-5.

1. Ingen tränarutbildning via specialidrottsförbundet
2. Förbundets tränarutbildning för barn och ungdom (**fotboll** - *tränarutbildning C* eller *UEFA B ungdom*, **innebandy** - *alla steg från utbildningsstrukturen för barn och ungdom*, **ishockey** - *grundkurs, barn och ungdom 1, barn och ungdom 2 samt träningslära 1*, **basket** - *Easy basket, grundkurs samt steg 1*)
3. Förbundets tränarutbildningar för senior förutom näst högsta och högsta steget (**fotboll** - *UEFA B*, **innebandy** - *Grundkurs samt brun steg 1 och brun steg 2*, **ishockey** - *junior- och seniortränarkurs 1* samt *träningslära 2*, **basket** - *Steg 2*)
4. Förbundets näst högsta tränarutbildning för senior (**fotboll** - *UEFA A*, **innebandy** - *Svart/guld steg 1*, **ishockey** - *junior- och seniortränarkurs 2*, **basket** - *Steg 3*)
5. Förbundets högsta tränarutbildning för senior (**fotboll** - *UEFA Pro*, **innebandy** - *Svart/guld steg 2*, **ishockey** - *Elittränarutbildning*, **basket** - *Steg 4*)

Utifrån vilken tränarutbildning nivå som tränaren uppnått, analyseras sedan om tränaren “uppnår” eller “ej uppnår” de utbildningskrav som förbundet har för att coacha lag i den serie som tränaren verkar i. Tränare på nivå 0, kan varken “uppnå” eller “ej uppnå”. Detta då det inte går att avgöra om de uppnått eller ej uppnått de krav som finns, eftersom svar saknas.

Utifrån resultatet som angav om tränaren ansåg att den övriga utbildning var relevant eller ej genomfördes en analys av de skriftliga svaren. För de tränare som ansåg att deras övriga utbildning var relevant noterades ett nyckelord för varje kunskap som tränaren ansåg vara relevant. Dessa nyckelord sammanställdes sedan i en tabell (tabell 2) där det framgår hur många tränare som nämnt denna kunskap som relevant. För de tränare som inte ansåg att deras övriga utbildning var relevant väljs representativa citat ut som beskriver tränarnas syn.

Utifrån resultatet som angav om tränaren kunnat validera tidigare utbildning analyserades de skriftliga svaren för de tränare som haft möjlighet till detta. I analysen utvärderades vilken typ av lärande som låg bakom kunskapen, formellt, icke-formellt eller informellt lärande. Av de tränare som inte validerat sammanfattas de typsvår som tränarna använde, dessutom anges några citat för att förtydliga dessa.

2.4 Validitet

Validitet handlar bland annat om att man undersöker det man avser att undersöka. Validiteten i undersökningen säkerställs genom att studiens frågeställningar har besvarats utifrån de svar som framkom i enkäten. Det är viktigt att validiteten i en studie uppfattas som hög, så att de som deltar i studien upplever den som relevant och därmed även känner sig motiverade att medverka. För att säkerställa validiteten genomfördes en pilotenkät med 3 personer som motsvarar undersökningens målgrupp. Efter piloten genomfördes inga förändringar vad gäller formulering av frågor, dock ändrades utformningen av svarsalternativen på två frågor. Ingen ytterligare pilotenkät genomfördes efter korrigeringsarna.

2.5 Reliabilitet

I enkäten efterfrågades vilka utbildningar tränarna hade utöver specialidrottsförbundens utbildningar, i följdfrågan skulle tränarna beskriva sin utbildning. Då alla tränare redogjorde för den utbildning de angav i första frågan stärks tillförlitligheten i undersökningen och trovärdigheten i tränarnas svar, vilket är positivt för reliabiliteten i studien.

Då resultatet sammanställs automatiskt i ett Google kalkylark minimeras risken för avläsningsfel i samband med sammanställningen. Utifrån sammanställningen är det sedan viktigt att objektiviteten är hög, det vill säga att man registrerar samma sak likadant. För att säkerställa detta är det bra att ha en tydlig ram för hur de skriftliga svaren skall tolkas. För varje fråga där de skriftliga svaren har omvandlats till att motsvara typsvar eller kategorier har därför en ram skapats och använts. Hur dessa ramar har använts framgår i resultatsammanställningen. Ramarna bidrar till att höja objektiviteten, vilket har betydelse för studiens reliabilitet. Eftersom studien baseras på en webb-enkät, går det inte att säkerställa att respondenten är den person som ombetts besvara enkäten. Därmed påverkar metodvalet tillförlitligheten i undersökningen.

2.6 Etiska överväganden

Etiska överväganden är viktiga i all forskning och är till för att skydda deltagarna som medverkar. Denna studie utgår därför från följande fyra riktlinjer, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. (Hassmen & Hassmen 2008, s.389)

Detta innebär att deltagarna har fått information om studien och dess syfte samt att de själva har rätt att bestämma över sin medverkan (ibid. s. 390). I e-postmeddelandena som skickades ut, informerades deltagarna om urvalet och syftet med undersökningen, där fanns även kontaktuppgifter för eventuella frågor.

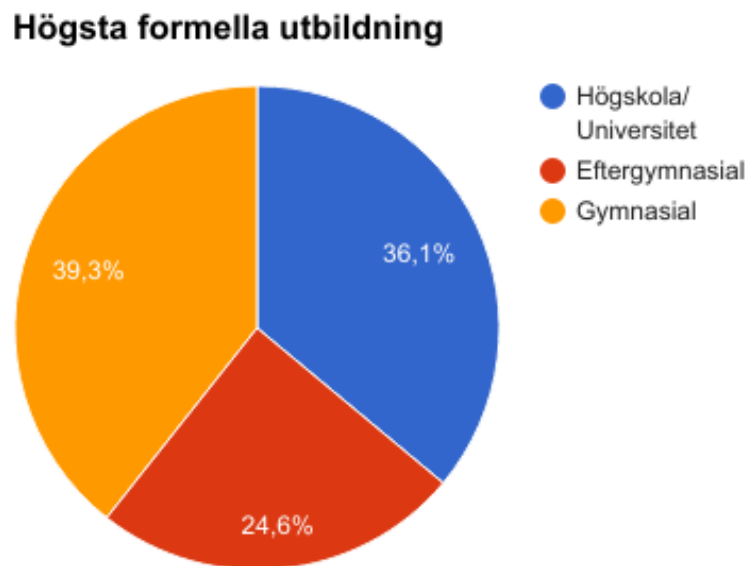
Riktlinjerna innebär dessutom att information om enskilda personer ska hanteras varsamt och endast användas för forskningsändamål (ibid.). Studien är genomförd för att besvara syftet, detta innebär att informationen som samlas in i samband med undersökningen endast kommer att användas för att besvara studiens frågeställningar. Deltagandet var givetvis frivilligt, men betydelsen av medverkan belystes i påminnelsen. I början av enkäten finns återigen information om syftet och urvalet, här framkom även att deltagandet är anonymt. Detta säkerställs genom att man i resultatet inte skall kunna avläsa vem som medverkat i studien.

3 Resultat

Totalt deltog 61 tränare i undersökningen, av dessa representerade 10 ishockey, 16 innebandy, 17 fotboll och 18 basket. Två av tränarna var kvinnor och resterande 59 var män. Medelåldern för tränarna var 42 år.

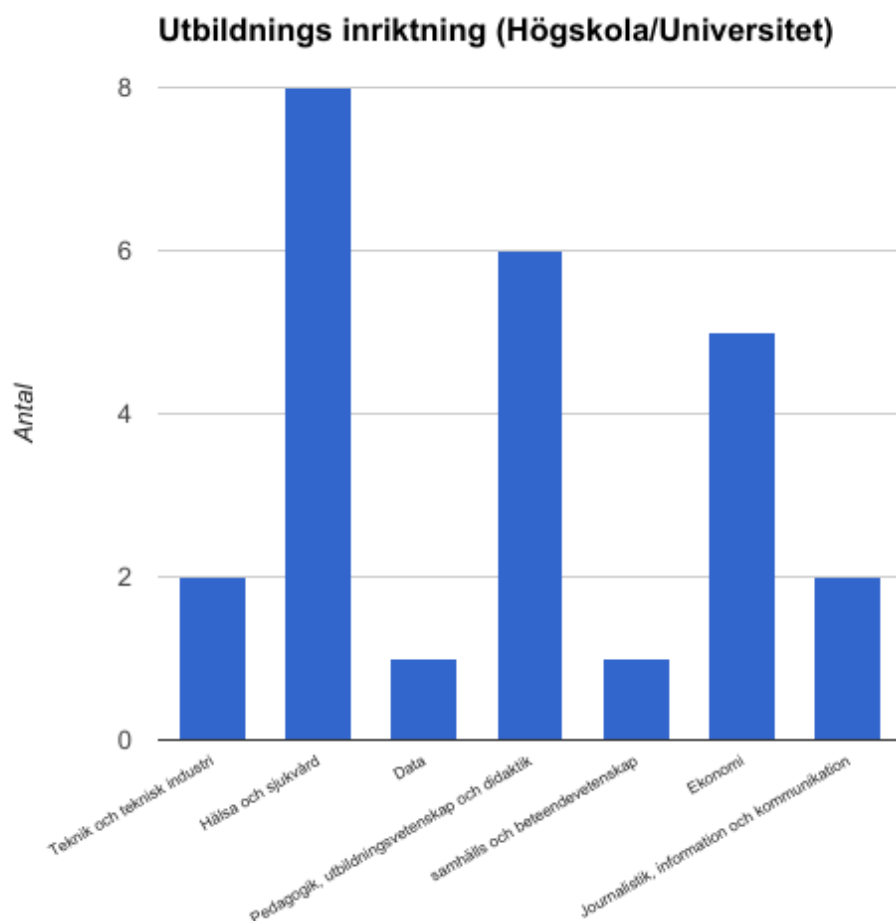
Tränares utbildningar:

Sett till högsta utbildningsnivå var det 24 tränare som hade gymnasieutbildning, 15 tränare som hade eftergymnasial utbildning och 22 tränare som hade högskole-/universitetsutbildning, se fördelningen i Figur 1.

Figur 1: Högsta Formella utbildning

De 22 tränare som angivit högskole-/universitetsutbildning som högsta formella utbildning, representerade 7 utbildningsinriktningar (se figur 2). 2 tränare angav fler än en utbildning. De 8 tränarna som representerar kategorin "hälsa och sjukvård" hade alla utbildningar inom under kategorin "Idrott". Detta medför att andelen tränare med idrottsrelaterad utbildning motsvarar 36% av tränarna med högskole-/universitetsutbildning.

Figur 2. Utbildningsinriktning (Högskola/Universitet)

För de tränare som hade eftergymnasial utbildning som högsta nivå (15 st) var det 5 tränare som hade idrottsrelaterad utbildning. Det var 13 tränare som läst minst en eftergymnasial utbildning med idrottsinriktning, vilket motsvarar 21 % av deltagarna.

Utöver de formella utbildningarna var det 4 st tränare som angav övrig utbildning i form av icke-formella utbildningar. Två av dessa var ledarskapsutbildningar och två var säljutbildningar.

I tabell 1 redovisas hur många tränare som uppnått de olika tränarutbildningsnivåerna. Det vanligast förekommande var att tränaren läst upp till och med den högsta nivån som förbundet erbjuder. Där framgår dessutom hur många tränare som uppnått eller ej uppnått de krav som specialidrottsförbunden ställt, sammanlagt var det 53 tränare (87 %) som uppnått förbundets utbildningskrav.

Tabell 1: Krav & Tränarutbildningsnivå

Tränarutbildningsnivå	Antal	Uppnår krav	Uppnår ej krav
0	3	0	0
1	2	2	0
2	0	0	0
3	7	4	3
4	11	9	2
5	38	38	0

Utbildningarnas relevans:

33 av tränarna (54%) anser att deras övriga utbildning, alltså den utbildning de har utöver specialidrottsförbundens tränarutbildning, är relevant. En av tränarna som angivit gymnasieutbildning som högsta formella utbildningsnivå uttryckte att *“All kunskap är relevant”*.

De kunskaper som tränarna anger som relevanta i sina övriga utbildningar sammanställs i tabell 2. De kunskaper som tränarna framförallt framhävt är kunskaper inom psykologi (10 tränare) och ledarskap (9 tränare).

Tabell 2: Relevanta kunskaper

Psykologi	10
Ledarskap	9
Gruppdynamik	5
Pedagogik	5
Metodik	4
Allmän kunskap	4
Fysiologi	3
Ekonomi	3
Analys	2
Idrottspsykologi	2
Träningslära	2
Problemlösning	1
Anatomi	1
Juridik	1
Produktutveckling	1
Idrott och hälsa	1
Arbeta i grupp	1
Arbeta med människor	1
Tala inför grupp	1
Organisation	1
Strukturera information	1
Ansvarstagande	1
Vetenskaplig arbetsmetod	1

De 10 tränarna som angivit psykologi som en viktig kunskap de har med sig från tidigare utbildning representerar både olika utbildningsnivåer och utbildningsinriktningar. 1 tränare har skaffat sig dessa kunskaper genom gymnasieutbildning, 3 tränare genom eftergymnasial

utbildning och 6 tränare genom högskole-/universitetsutbildning. De utbildningsinriktningar som representerar kunskaperna är en gymnasiekurs i psykologi, 3 eftergymnasiala utbildningar med idrottsinriktning samt högskole-/universitetsutbildningar med inriktning inom "ekonomi", "teknik och teknisk industri", "hälsa och sjukvård" samt "pedagogik, utbildningsvetenskap och didaktik".

De 9 tränarna som angivit ledarskap som en viktig kunskap de har med sig från tidigare lärande representerar både olika utbildningsformer och inriktningar. 1 tränare har skaffat sig dessa kunskaper genom icke-formellt lärande och 8 tränare genom formellt lärande (2 tränare genom eftergymnasial utbildning och 6 tränare genom högskole-/universitetsutbildning). De formella utbildningarna som representerar kunskaperna inom ledarskap är två eftergymnasiala utbildningar med idrottsinriktning samt högskole-/universitetsutbildningar med inriktning inom "ekonomi", "teknik och teknisk industri", "hälsa och sjukvård" samt "pedagogik, utbildningsvetenskap och didaktik".

28 tränare (46 %) ansåg inte att deras övriga utbildning var relevant. 17 av dessa tränare utvecklade sitt svar med varför de inte tyckte att deras övriga utbildning var relevant. Genomgående så var kommentarerna av dessa tränare att deras tidigare utbildning inte var relevant i deras tränarskap för att deras utbildningar var kopplade till delar som inte var användbart inom tränar profession. Utöver relevansen så svarade en av tränarna så här: "*Ser mer att arbete med ledarskap gett mig fördelar*".

Validering av utbildning:

Det är 2 tränare som har validerat tidigare kunskaper. En tränare har tillgodoräknat sig kunskaper baserade på formellt lärande genom en pedagogisk utbildning och en tränare har tillgodoräknat sig kunskaper baserat på informellt lärande utifrån spel i landslag.

Av de 59 tränare som inte validerat tidigare utbildningar utvecklade 37 tränare sitt svar, dock var det 5 tränare som angav svar där de inte förklarade varför de inte validerat/tillgodoräknat sin tidigare utbildning. Av de resterande 32 tränarna var det 13 tränare som uttryckte att deras formella utbildning inte varit relevant i förhållande till specialidrottsförbundets tränarutbildning eller att den inte varit inom samma område. 8 tränare uttryckte att de inte hade ett behov av att kunna validera/tillgodoräkna tidigare utbildning. 3 tränare menade att det inte var möjligt och ytterligare 3 tränare sa att frågan borde ställas till förbundet. En tränare påpekade att specialidrottsförbundet hade sin "egna" utbildning. En tränare uttryckte att han läst ledarskap på universitetsnivå, men att det inte hade någon betydelse för att kunna tillgodoräkna sig kunskapen.

En tränare blev tillsagd av förbundet att den tidigare utbildningen inte var densamma/relevant. En tränare uttryckte att *“Förbundets utbildnings ”stege” är så pass ny att okunskapen är för stor för att kunna jämföra olika kursers validitet, samt men har gjort det enkelt för sig och ställer samma krav på alla oavsett vad man gjort innan.”* Det var även en tränare som skrev att *“Det har inte frågats om tidigare utbildningar”*.

4 Diskussion

4.1 Tränares utbildningar

Tidigare forskning har visat att 41 % av den svenska befolkningen har minst en eftergymnasial utbildning och att det är 26 % som anses vara högutbildade (Statistiska centralbyrån 2015, s. 2). När man tittat närmare på gruppen elittränare har högre siffror påträffats, 55 % av elittränarna har någon form av högskoleutbildning, andelen var dock något lägre (53 %) för tränare som representerade bollsporter (Eriksson 2006, s.11). Liknande resultat har visat sig internationellt, brittiska forskare konstaterade nämligen att strax över hälften av tränarna på högsta nivå hade en högskoleutbildning (Nash & Sproule 2012, s.41). Baserat på detta var hypotesen att ungefär hälften av tränarna skulle ha minst en eftergymnasial utbildning, med hänvisning till att gruppen elittränare verkar ligga lite högre än genomsnittet i Sverige. Resultatet visade att 61 % av tränarna, alltså en bit över hälften, uppnådde detta. Resultatet var alltså lite högre än hypotesen, men styrker fortfarande tendenserna om att tränare på en hög nivå verkar ha en högre utbildningsnivå än genomsnittet i landet. Om man bara ser till andelen tränare med högskole-/universitetsutbildning så visar resultatet på 31 %, även det lite högre än de nationella siffrorna som motsvarade 26 % av befolkningen, vilket alltså också styrker tendensen om att gruppen huvudtränare tenderar att ha en högsta utbildningsnivå som ligger lite över det nationella genomsnittet.

Angående utbildningsinriktning fanns en hypotes om att 20 % av tränarna med minst en eftergymnasial utbildning skulle ha en idrottsinriktning. Detta baserades på de tidigare forskningarna som framhåvt att tränares studier ofta är idrottsrelaterade samt att en femtedel av tränarna anger att deras högsta nivå på tränarutbildning var högskole-/universitetsutbildning (Eriksson 2006, s.27, 51). Tittar vi på resultatet framkom att totalt 13 av tränarna med minst eftergymnasial utbildning läst en idrottsrelaterad utbildning, vilket motsvarar 21 % av tränarna. Resultatet stämmer alltså väl överens med det förmodade resultatet.

Hypotesen behandlade endast tränarnas formella utbildningar vid skolor. Resultatet presenterar även vilken tränarutbildningsnivå som tränarna uppnått. Totalt var det 62 % av tränarna som läst upp till och med sitt förbunds högsta tränarutbildning. I tidigare studier har det visat sig att 52 % av tränarna inom lagbollsporter har förbundets högsta tränarkurser som sin högsta nivå (Eriksson 2006, s.27). En jämförelse mellan dessa resultat är dock svår att genomföra. En tränare i denna studie kan ha läst förbundets högsta utbildning och samtidigt ha en högskole-/universitetsutbildning med inriktning på tränarskap, eftersom dessa utbildningar har behandlats

separat. Medan en tränare i Erikssons (2006) undersökning kan ha läst utbildningar inom båda kategorierna men redovisas inom kategorin högsta tränarutbildning på högskole-/universitetsnivå eftersom en högskole-/universitetsutbildningar inom tränarskap varit en egen kategori som rankats över specialidrottsförbundens högsta utbildningar. Det är dock värt att notera att andelen tränare (90 %) som läst organiserad tränarutbildning i denna studie är högre än i tidigare, som framhävt 76 % (ibid. s.27). Att antalet ökat kan vara en följd av att förbunden har höjt och tydliggjort sina krav jämfört med tidigare.

Eftersom förbunden ställer krav på tränarna att läsa deras utbildningar för att coacha lag på en viss nivå, är det även intressant att se om tränarna lever upp till de krav som förbunden ställer. Resultatet visar att endast 87 % av tränarna uppnår förbundens krav. Detta är intressant då fler av specialidrottsförbunden i denna studie har väldigt strikta riktlinjer angående vilka utbildningar tränarna måste ha. Vad som kanske är mest anmärkningsvärt är att det är 2 tränare som angivit att de inte har någon utbildning alls inom sitt specialidrottsförbund, vilket är märkligt med tanke på kraven. Eftersom inte alla tränare lever upp till förbundens mål och några av dessa till och med saknar utbildning helt, måste det finnas någon form av kryphål i förbundens strikta linjer som möjliggör för tränare som saknar den utbildning förbunden kräver att vara aktiva på aktuell nivå i alla fall. Vad som skulle vara intressant att undersöka vidare är just hur förbunden gör "kontroller" av sina tränares utbildningar. För man får ju anta att de gör någon form av kontroll då de satt upp tydliga direktiv, utan kontroll kan man hävda att kraven kommer förlora sitt värde. Dessutom kan det bli svårt att ställa krav på tränarna på de lägre nivåerna och inom barn- och ungdomssektorn, när inte elittränarna uppfyller sina krav. På dessa nivåer är det dessutom vanligt förekommande med ideellt arbetande tränare, t.ex. föräldratränare, vilka genom för hårda krav och orättvisor inom förbunden, kanske väljer att inte engagera sig.

4.2 Utbildningens relevans

Utifrån hypotesen på första frågeställningen antogs att någonstans mellan 20 och 50 procent av tränarna skulle anse att deras övriga utbildning är relevant för deras tränarskap. Ett stort intervall som antas representera de tränare som läst en idrottsinriktad utbildning på eftergymnasial nivå (hypotes på 20 %) och tränare som läst högskole-/universitetsutbildning kopplad till pedagogik, ledarskap och psykologi. Att hypotesen även antas innefatta tränare med högskole-/universitetsstudier inom dessa inriktningar beror på att tidigare studier både i Sverige (Eriksson 2006, s. 36-37) och Storbritannien (Nash & Sproule 2012, s.48) har framhållit att detta är viktiga kunskaper i samband med tränarskap. Resultatet visar att 33 av tränarna (54 %) anser att deras

övriga utbildning, alltså den utbildning de har utöver specialidrottsförbundens tränarutbildning, är relevant. Resultatet passerar därmed knappt intervallet i hypotesen. De kunskaper som tränarna framförallt lyfter fram är kopplade till psykologi och ledarskap, vilket är intressant då dessa kunskaper är just några av de kunskaper som tränare i tidigare studier påpekat är underrepresenterade inom tränarutbildningen och som därmed antogs skulle ses som relevanta. En orsak till att det är så pass få tränare, endast en dryg femtedel, som i en tidigare studie (Eriksson 2006, s. 28) ansett sig ha en tillräcklig tränarutbildning, kan vara att de märker att de har användning av kunskaper som de skaffat sig utanför specialidrottsförbundens tränarutbildningar. Att andelen tränare som anser sig ha tillräcklig tränarutbildning är låg kan även ses som en bekräftelse på det som både Knutsson och Fahlström (2011) samt Gerrevall och Hageskog (2011) påpekat om att det behöver ske en revidering av utbildningarna, till exempel att mer akademiska delar tillkommer i tränarutbildningen för att tränarna skall ges möjlighet att utvecklas och uppnå de högsta kompetensnivåerna.

Resultatet visade att det var 13 % av tränarna som hade högskole-/universitetsutbildningar med en idrottsinriktning. I en brittisk studie av Abraham, Collins och Martindale (2006, s.560-562) poängterar man att tränare har användning av akademiska utbildningar inom idrottsvetenskap, framförallt i samband med beslutsfattning och för att få en ökad förståelse för idrottarna och deras behov. De framhäver dock att den akademiska utbildningen inte skall ses som att man är fullärd, kunskaperna behöver fortfarande omsättas i praktiken. I detta avseende har Högberg (2008, s. 13) noterat att tränare med en pedagogisk utbildning tenderar att kunna omsätta sina kunskaper i ett didaktiskt handlande och därmed har kunnat uppnå en högre kompetensnivå än andra tränare. Detta kan vara en anledning till att fler tränare i denna studie även framhåvt pedagogik och metodik som relevanta kunskaper. Anledningen till detta skulle kunna vara att de kunnat omsätta sina kunskaper och därmed fått en större förståelse för varför kunskaperna är relevanta även i samband med deras tränarskap. Även Hedberg (2015, s. 17) påtalar att tränare inom RIG verksamheten anser att akademiska utbildningar är viktiga. De menar att dessa är relevanta för att säkerställa sin kompetens i förhållande till uppdraget. Förutom de akademiska utbildningarna framhävs även kunskaper från informellt lärande som viktigt för att säkerställa kompetens, detta i form av erfarenheter från att träna ungdomar i aktuell åldersgrupp, av att tränat aktiva på hög nivå och av att själv verkat på hög nivå som atlet. För att fortsätta att utvecklas som tränare nämner Hedberg (2015, s. 18) sedan fyra metoder för kompetensutveckling i form av ett formellt (formell utbildning), ett icke-formellt (läsa relevant litteratur) och två informella (lära genom verksamheten eller genom andra inom idrotten) lärprocesser. Detta går alltså att tolka som att det är "det livsvida lärandet" (Wedman 2007, s. 5) som har stor betydelse för tränarnas fortbildning.

Utifrån detta kan man anta att det även är en kombination av dessa kunskaper som krävs för att maximera sitt lärande, någonting som även betonats i samband med diskussionen om begreppen bildning och utbildning. Betydelsen av "det livsvida lärandet" (ibid.) är även något som en av tränarna i denna studie påpekar genom att säga att "*All kunskap är relevant*". Vilket är intressant om man jämför med studiens resultat som visar att 46 % av tränarna inte anser att deras övriga utbildningar är relevanta för deras tränarskap. De 17 tränare som utvecklat sitt svar menar att deras utbildning var kopplad till delar som inte var användbara inom idrotten och därmed ej var relevant. Utöver detta var det en tränare som påtalar att det informella lärandet har gett mer fördelar i samband med arbetet som tränare, än relevansen i övriga utbildningar, "*Ser mer att arbete med ledarskap gett mig fördelar*".

4.3 Validering av utbildning

Avseende tillgodoräknande av övrig utbildning antogs att det skulle vara ett fåtal tränare som fått sina utbildningar validerade. Antagandet grundas dels i att tre av specialidrottsförbunden som ingår i undersökningen inte arbetar med validering av formella utbildningar, samt att det specialidrottsförbund som arbetar med validering nyligen har börjat med detta arbete. Den förmodade följderna av detta antogs vara att tränare som har relevant formell utbildning inte fått denna validerad, antingen på grund av att deras förbund inte arbetar så eller på grund av att tränaren hunnit läsa specialidrottsförbundets egen tränarutbildning innan förbundet påbörjade arbetet med validering. Vilket bör resultera i att det inte är så många som har validerat.

I resultatet framkom att endast två av tränarna validerat tidigare kunskaper. En tränare har tillgodoräknat en pedagogisk utbildning och en tränare har tillgodoräknat spel i landslag. Det var alltså en tränare som tillgodoräknat sig kunskaper baserade på formellt lärande och en tränare som tillgodoräknat sig kunskaper baserat på informellt lärande. Utöver dessa två tränare var det en tränare som uttryckt att förbundet meddelat att dennes tidigare utbildning inte var densamma eller relevant. Här har förbundet alltså gjort en bedömning av kunskapen, men bedömt att den inte motsvarar förbundets utbildning. Gerevall och Hageskog (2011, s. 34-38) benämner vikten av att kunna validera kunskaper på flera nivåer, detta för framtida formella erkännanden beträffande tränarnas faktiska kompetens. Med tanke på att valideringen syftar till att kontrollera om kunskaperna är likvärdiga är det positivt att inte alla gått igenom validering, då det kan anses höja tillförlitligheten i valideringsprocessen. Gerevall och Hageskog (2011, s. 38) framhäver framförallt möjligheten att kunna validera praktiska erfarenheter, alltså kunskaper inhämtade från

informellt lärande, för att kunna dokumentera tränarnas kompetens. Därför är det intressant att en tränare haft möjlighet att validera detta.

7 tränare menade antingen att det inte var möjligt att validera, att förbundet har sin egen utbildning eller att frågan om validering borde ställas till förbundet. Detta bekräftar det faktum att förbundens arbete med validering av tidigare kunskap enligt vissa tränare kan ses som undermålig. Denna syn styrks ytterligare av de tre tränarna som framhållit att “förbundet inte har frågat om tidigare utbildningar”, att “*Förbundets utbildnings "stege" är så pass ny att okunskapen är för stor för att kunna jämföra olika kursers validitet, samt men har gjort det enkelt för sig och ställer samma krav på alla oavsett vad man gjort innan*”, samt att “ledarskap på universitetsnivå inte hade någon betydelse för att kunna tillgodoräkna sig kunskapen”.

Behovet av att kunna validera olika former av kompetens lyfts fram inom flertalet projekt inom EU (Wedman 2007, s.8) vilket medfört att man arbetar mer med validering. Utgår man från ovan nämnda tränares syn på frågan om validering, kan man hävda att en liknande utveckling är önskvärd och nödvändig inom tränar världen. Värt att tänka över är det som en av tränarna poängterat, om att förbundet inte frågat om tidigare kunskaper. I nuläget måste tränare aktivt ansöka om att validera, i det förbund där detta är möjligt. Istället borde kanske förbunden värna mer om sina tränares kunskaper, genom att börja validera, ställa frågan om tidigare kunskaper och skylta mer med att det är möjligt att validera, i samband med att de gör reklam för sina tränarutbildningar. Å andra sidan kan det vara så att förbunden inte gör reklam om att det går att validera, i hopp om att alla skall läsa just deras tränarutbildning. Följden av denna utbildningsprocess blir då att förbunden får en elittränargrupp där det blir möjligt att jämföra tränarna, likt produkter (Burman & Sundgren 2010, s.382). Här blir frågan vilka kunskaper som förbunden värderar, för att avgöra tränarnas kompetens. I de förbund som inte har valideringsarbete känns det som om att det endast är förbundens egen tränarutbildning som enligt dem anses relevant. De akademiska tränarutbildningarna, som bygger på vetenskap/forskning värderas inte i samma utsträckning, eftersom det inte spelar någon roll vad man gjort utanför förbundet, detsamma gäller även informellt lärande och annan formell/icke-formell utbildning. Vilket syfte har förbunden med sin utbildning? Har till exempel en tränare med flera års erfarenheter inte längre rätt att vara tränare? Precis som Burman & Sundgren 2010, s.12, 381) har nämnt, är inte syftet att bildningsprocessen skall ta över, utan det handlar om de fördelar som finns i “det livsvida lärandet” (Wedman 2007, s.5) som kanske förbises om man endast är intresserad av förbundens tränarutbildningar. Utbildning är en del i “det livsvida lärandet” (ibid.), dock borde valet av utbildning vara fritt. Arbetar man exempelvis med tränarteam där alla har

olika roller baserade utifrån vilka specialkompetenser man besitter får man en bred och djup kunskap i tränarstaben, där denna kunskap sedan kan sprida sig mellan tränarna.

4.4 Metoddiskussion

Valet att använda en webb-enkät var helt rätt. De stora avstånden mellan tränarna hade medfört att en studie med vanliga enkäter inte varit genomförbar inom rimlig tid. Det kan visserligen uppfattas som mer seriöst hos tränarna om man åkt runt och frågat om de skulle vilja delta och dela ut en enkät på plats. Dessutom hade trovärdigheten och svarsfrekvensen förmodligen ökat men både tidsaspekten och ekonomin har som sagt begränsat denna möjlighet.

Sett till själva enkäten kan man i efterhand hävda att det varit fördelaktigt om tränarna fått ange namn och klubbtilhörighet. Detta för att höja reliabiliteten men även för att underlätta vid påminnelse utskicket. Ytterligare en annan metod för att säkerställa detta är att använda en unik identitetsbeteckning för varje person, detta medför att en person inte kan svara fler gånger på enkäten (Troost, J. 2012, s.138).

För att höja svarsfrekvensen på följdfrågorna, skulle dessa kanske inte varit frivilliga. Att använda en funktion där vissa svar på huvudfrågan medfört att vissa följdfrågor blivit obligatoriska hade kanske varit en bättre lösning. Nu var det många som inte svarat på vissa följdfrågor, det finns antagligen någon anledning till detta interna bortfall, denna orsak vill man komma åt.

I enkäten har formuleringen validering/tillgodosäkrande använts. Detta för att tydliggöra och påminna om begreppets betydelse. Istället för att använda denna formulering kunde definitionen av validitet ha lagts in i början av enkäten. Genom detta minimeras risken ytterligare för att begreppet blir envars tolkning, vilket kan påverka validiteten.

Genom att använda tydliga ramar vid resultatredovisningen möjliggörs för andra att genomföra samma undersökning. En utveckling om man skall göra undersökningen igen, kan dock vara att använda lika många nivåer på dam och herrsidan, kanske skulle endast högsta serierna ha ingått i så fall.

4.5 **Slutsats**

Utifrån studien och tidigare forskning så kan man konstatera att specialidrottsförbunden har en välutbildad tränarkår. Alla tränare har en gymnasieutbildning och andelen tränare med minst eftergymnasiala utbildningar ligger långt över de nationella siffrorna. Utöver detta har även de flesta tränarna läst någon form av tränarutbildning.

Av tränarna är det endast två som har kunnat validera sina tidigare kunskaper när de läste tränarutbildningen inom sina specialidrottsförbund, detta även fast mer än hälften av tränarna ansåg att deras utbildning var relevant för deras tränarskap. Detta kan tolkas som att förbunden inte tar tillvara på tränarnas tidigare kunskaper. Att majoriteten ansåg att de hade en relevant utbildning är dock viktigt för specialidrottsförbunden att börja ta tillvara på då stora delar av tränarkåren besitter en akademisk kunskap, som kan vara större/djupare än specialidrottsförbundens egna utbildning. Vad som kan konstateras är att förbunden har väldigt strikta linjer och att det inte är så många tränare som tagit en annan väg till toppen än genom förbundet, vilket kan tolkas som att "vägen dit", inte alls kan ses som "vägarna dit", utan att det bara finns en väg som leder till elittränarskap.

En vidare studie inom området skulle kunna vara att undersöka specialidrottsförbundens tränarutbildning och jämföra den med olika högskoleutbildningar. Detta med tanke på att det var många tränare som läst utbildningar med inriktning som går att koppla ihop med tränarskap och att dessa tränare framöver skall kunna använda sin kunskap i sökandet för arbete eller vidare utveckling.

5 Käll- och litteraturförteckning

Abraham, A., Collins, D. & Martindale, R. (2006). The coaching schematic: Validation through expert coach consensus. *Journal of Sports Sciences*, 24(6), ss. 549-564.

Allwood, J. & Gunnarsson, M. (2003). *Bildning: en begreppsanalys*. Göteborg: Univ. of Gothenburg, Department of Linguistics.

Burman, A. och Sundgren, P. (red.) (2010). *Bildning: texter från Esaias Tegnér till Sven-Eric Liedman*. Göteborg: Daidalos.

Colardyn, D. & Bjornavold, J. (2004). Validation of Formal, Non-Formal and Informal Learning: policy and practices in EU Member States. *European Journal of Education*, 39(1), ss. 69-89.

Ejlertsson, G. (2014). *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*. 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson, S. (2006) *Vägen till elittränarskap?*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.

EU Commission (2001) *Making a European Area of Lifelong Learning a Reality*. Bryssel: EU Commission.

Gerrevall, P. & Hageskog, C. (2011). EU ställer nya krav på tränarens kompetens. *Svensk idrottsforskning*. 2011(20):3, ss. 34-38.

Hassmén, N. & Hassmén, P. (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. 1. uppl. Stockholm: SISU idrottsböcker.

Hedberg, M. (2015). Stora brister i tränarens kompetensutveckling. *Svensk idrottsforskning*, 2015(24):2, ss. 16-19.

Högberg (2008). *Om idrottstränarens pedagogiska och didaktiska kompetens*.
<http://idrottsforum.org/articles/hogberg/hogberg080319.pdf> [2016-11-16].

Knutsson, J & Fahlström, P. (2011). Kartläggning av elittränarutbildningar i Sverige. I: Dartsch, C. & Pihlblad, J. (red.). *För framtidens segrar: en analys av det svenska elitidrottsystemet*. Stockholm: Centrum för idrottsforskning, ss. 133-143.

Nash, C. & Sproule, J. (2012). Coaches perceptions of their coach education experiences. *Int. J. Sport Psychol.*, 2012(43), ss. 33-52.

Riksidrottsförbundet (2015) *Idrotten i siffror 2015*. Stockholm: Riksidrottsförbundet

SISU idrottsutbildarna (2015). *ETU kursplan 2016-2017*.

<http://www.sisuidrottsutbildarna.se/globalassets/sisu-idrottsutbildarna/dokument/etu/etu-kursplan-2016-2017-1508017.pdf> [2017-03-15].

SISU idrottsutbildarna (2016-06-07). *Idrottens elittränarutbildning, ETU*.

<http://www.sisuidrottsutbildarna.se/forforening/fortranare/idrottenstranarutbildningar/IdrottenselittranarutbildningETU/> [2017-03-15].

Skolverket (2009-08-22). *Yrkeshögskolan*.
<https://www.skolverket.se/skolformer/karta-over-utbildningssystemet/yrkeshogskolan> [2017-03-01].

Skolverket (2011-01-11). *Universitet och högskola*.
<https://www.skolverket.se/skolformer/karta-over-utbildningssystemet/universitet-och-hogskola> [2017-03-01].

Skolverket (2015-04-20). *Gymnasieutbildning*.
<https://www.skolverket.se/skolformer/gymnasieutbildning> [2017-03-01].

Skolverket (2016-02-29). *Skolformer*.
<https://www.skolverket.se/skolformer> [2017-03-01].

Skolverket (2017-03-01). *Grundskoleutbildning*.
<https://www.skolverket.se/skolformer/grundskoleutbildning> [2017-03-01].

Statistiska Centralbyrån (2015) *Befolkningens utbildning 2014*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

Studera.nu (2017-04-20). *Jämför utbildningar*.
<http://www.studera.nu/jamfor-utbildning/> [2017-04-20].

Svenska Basketbollförbundet (2016-06-07a). *Krav på utbildning*.
<http://www.basket.se/Utbildning/SBBFsutbildningsutbud/tranarutbildningar/Kravpautbildning/> [2017-03-15].

Svenska Basketbollförbundet (2016-06-07b). *Utbildning*.
<http://www.basket.se/Utbildning/> [2017-03-15].

Svenska Basketbollförbundet (2016-09-05). *Tränarutbildningar*.
<http://www.basket.se/Utbildning/SBBFsutbildningsutbud/tranarutbildningar/> [2017-03-15].

Svenska Fotbollförbundet (2017-02-28). *Tränarutbildning på akademisk nivå*.
<http://fogis.se/tranare/svffs-tranarutbildning/tranarutbildning-pa-akademisk-niva/> [2017-02-28].

Svenska Fotbollförbundet (2017-03-15a). *Tränarutbildning*.
<http://fogis.se/tranare/svffs-tranarutbildning/> [2017-03-15].

Svenska Fotbollförbundet (2017-03-15b). *UEFA Pro*.
<http://fogis.se/tranare/svffs-tranarutbildning/pro-niva/> [2017-03-15].

Svenska Innebandyförbundet (2017-03-15a). *Utbildning*.
<http://www.innebandy.se/Utveckling/Tranar--och-ledarutbildning/> [2017-03-15].

Svenska Innebandyförbundet (2017-03-15b). *Junior- och seniortränare*.
<http://www.innebandy.se/Utveckling/Tranar--och-ledarutbildning/Junior-och-seniorutbildning/> [2017-03-15].

Svenska Innebandyförbundet (2017-03-15c). *Svart/guld utbildning*
<http://innebandy.se/sv/Utveckling/Tranar--och-ledarutbildning/Junior-och-seniorutbildning/Svartguld-utbildning/> [2017-03-15].

Svenska Innebandyförbundet (2017-03-15d). *Validering*
<http://innebandy.se/sv/Utveckling/Tranar--och-ledarutbildning/Junior-och-seniorutbildning/Validering/> [2017-03-15].

Svenska Ishockeyförbundet (2016) *Tävlingsbestämmelser 2016/2017*. Stockholm: Svenska Ishockeyförbundet.

Svenska Ishockeyförbundet (2016-06-07). *Utbildningsstegen*.
<http://www.swehockey.se/Hockeyakademin/Kurser/Utbildningsstegen/> [2017-03-15].

Svenska Ishockeyförbundet (2016-12-06). *Tränarlegitimation*.
<http://www.swehockey.se/Hockeyakademin/Kurser/tranarlegitimation/> [2017-03-15].

Trost, Jan (2012). *Enkätboken*. 4., uppdaterade och utök. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Wedman, Ingemar (2007). *Validering av kunskaper och kompetens*. Gävle: Högskolan i Gävle.

Bilaga 1 Litteratursökning

Syfte och frågeställningar:

Syftet med denna studie är att undersöka om valda specialidrottsförbund har tagit tillvara den utbildningsbakgrund som huvudtränare på elitnivå besitter.

1. Vad för utbildningar har huvudtränare på elitnivå inom valda specialidrottsförbund?
2. Anser tränarna att deras övriga utbildningar är relevanta för deras tränarskap?
3. Har dessa tränare fått sina tidigare utbildningar validerade av specialförbunden?

Vilka sökord har du använt?

Sport, management, Coach, knowledge, Organization, Organisation, Learning theories, Education, Coach education, Tränare, Kompetens, validation, Lifelong learning, Validering, Formal learning, Formell utbildning,

Var har du sökt?

PubMed, Ebsco, Google Scholar,

Sökningar som gav relevant resultat

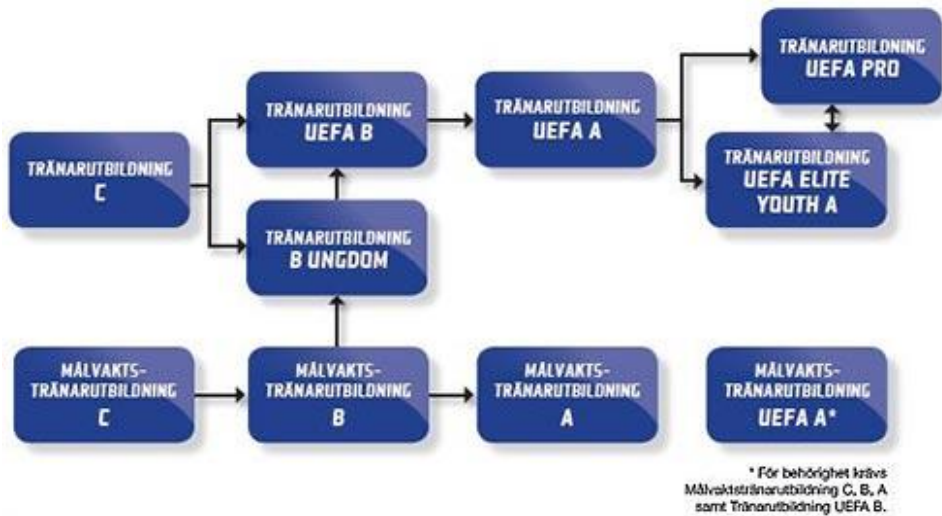
*Ebsco: Learning theories, Education, Coach, Coach Education, tränare, kompetens,
Google Scholar: formal, coach, education*

Kommentarer

*Svårt att hitta relevant forskning, sökt även utanför den idrottsliga delen.
Har även fått tips av professorer som arbetar inom området om vilka delar jag kunnat söka vidare i, men inte hittat någon relevant forskning.*

Bilaga 2 Specialidrottsförbundens utbildningar

Svenska Fotbollförbundet

(Svenska fotbollförbundet 2017-03-15a)

Svenska Basketbollförbundet

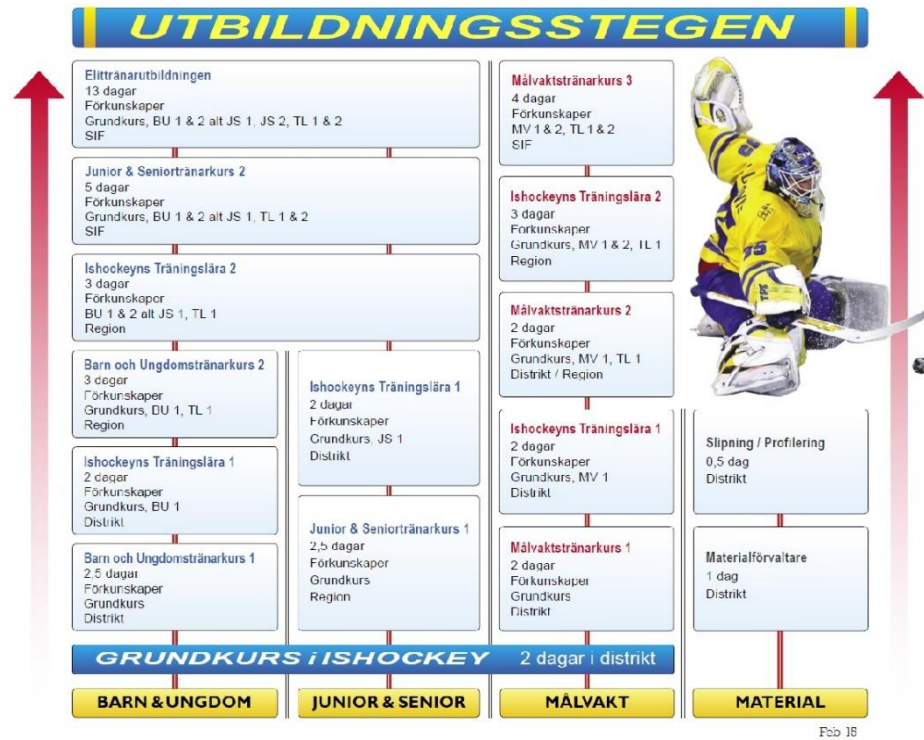
UTBILDNINGSTEGE *tränare & domare*

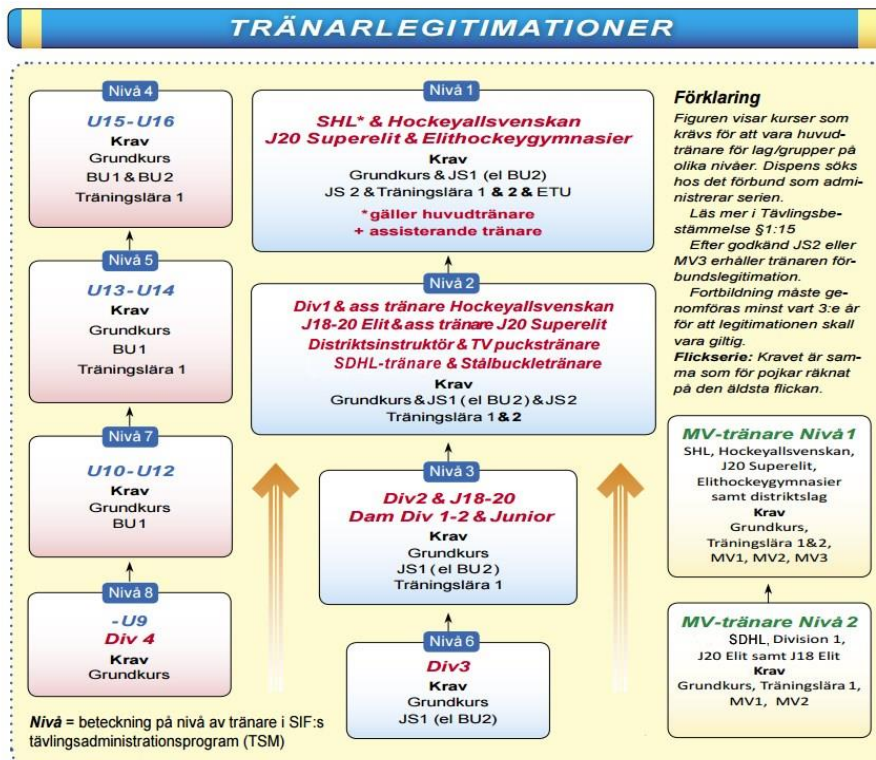
2012-11-13

(Svenska basketbollförbundet 2016-06-07b)

Svenska Ishockeyförbundet

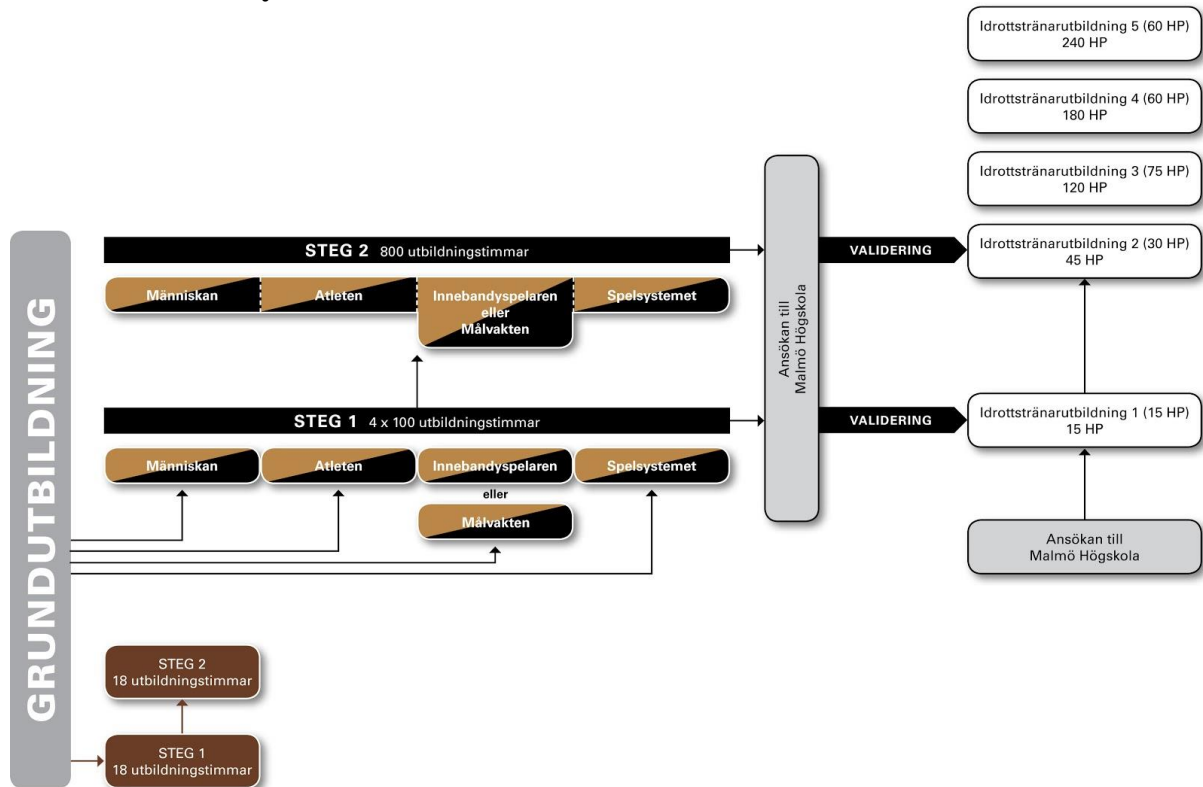
(Svenska ishockeyförbundet (2016-06-07))

(Svenska ishockeyförbundet 2016-12-06)

Svenska Innebandyförbundet

(Svenska innebandyförbundet 2017-03-15b)

Bilaga 3 Informationsbrev 1

Elektronisk post till huvudtränare

Mitt namn är Peder Hägg

Jag skriver min C-uppsats på tränarprogrammet, Gymnastik & idrottshögskolan. I min uppsats så undersöker jag validering och tillgodoräknande av utbildningar hos tränare på de högre nivåerna inom flertalet av specialförbunden.

Jag hör av mig till dig för att du under den gångna/nuvarande/kommande säsongen är huvudtränare inom en klubb på den aktuella nivån.

Jag skulle vara ytterst tacksam för ditt medverkande.

Nedan har jag länkat en enkät, som endast är till huvudtränare och inte får skickas vidare, samma enkät kommer att besvaras av cirka 180 huvudtränare och är anonym.

Om du har några frågor så får du mer än gärna e-posta mig, så skall jag försöka besvara dessa frågor så fort som möjligt.

länken till enkäten: xxxx

Med Vänliga Hälsningar Peder Hägg

Gymnastik & Idrottshögskolan
epost: aftershaw@gmail.com
mobnr: 0735-426606

Bilaga 4 Informationsbrev 2

Elektronisk post till annan person inom föreningarna

Hej.

Mitt namn är Peder Hägg.

Jag skriver min C-uppsats på tränarprogrammet, Gymnastik & idrottshögskolan. I min uppsats så undersöker jag validering och tillgodoräknande av utbildningar hos tränare på de högre nivåerna inom flertalet av specialförbunden.

Jag hör av mig till er för att komma i kontakt med den/de tränare som var huvudtränare den gånga/nuvarande/kommande säsongen inom er förening på den aktuella nivån.

De nivåer jag undersöker är:

- Högsta nivån på Herrsida
-
- Näst högsta nivån på Herrsidan
-
- Högsta Nivån på Damsidan
-

Om ni skulle kunna vidarebefodra mitt email, alt. skicka länken till enkäten vidare till den huvudtränare inom er förening som är aktuell så vore jag oerhört tacksam. länken ligger nedan.

har ni några frågor hör mer än gärna av er.

Mvh Peder Hägg
mail:aftershaw@gmail.com
mobnr: 0735-426606

Länk till enkäten: xxxx

Bilaga 5 Påminnelsebrev

Elektronisk post påminnelse till tränare eller ansvarig inom föreningen

---

Hej.

Jag har tidigare under våren skickat ut en förfrågan till dig som huvudtränare eller någon inom er förening om email till huvudtränare ej funnits tillhanda, om att fylla i en enkät. Av de 180 email jag har skickat har jag fått in ca 35 svar vid detta tillfälle. Jag vill med detta email påminna igen att besvara enkäten om det inte är gjort hittills.

Jag är ytterst tacksam för ni som redan svarat, och kommer bli tacksam för de svar som ni andra delger mig under de kommande dagarna. Jag kommer att börja skriva mitt resultat under nästa vecka, och skulle mer än gärna få in fler svar för att min uppsats skall vara trovärdig.

nedan följer lite info om enkäten och vad jag riktar mig mot.

Länken till enkäten: xxxx

Mitt namn är Peder Hägg

Jag skriver min C-uppsats på tränarprogrammet, Gymnastik & idrottshögskolan. I min uppsats så undersöker jag validering och tillgodoräknande av utbildningar hos tränare på de högre nivåerna inom flertalet av specialförbunden.

Jag hör av mig till dig för att du under den gångna/nuvarande/kommande säsongen är huvudtränare inom en klubb på den aktuella nivån.

Jag skulle vara ytterst tacksam för ditt medverkande.

Nedan har jag länkat en enkät, som endast är till huvudtränare och inte får skickas vidare, samma enkät kommer att besvaras av cirka 180 huvudtränare och är anonym.

Om du har några frågor så får du mer än gärna e-posta mig, så skall jag försöka besvara dessa frågor så fort som möjligt.

länken till enkäten: xxxx

Med Vänliga Hälsningar Peder Hägg

Gymnastik & Idrottshögskolan
epost: aftershaw@gmail.com
mobnr: 0735-426606

Bilaga 6 Enkät

Enkäten i sitt utförande

Hej

Mitt namn är Peder Hägg. Jag skriver min C-uppsats på tränarprogrammet, Gymnastik & idrottshögskolan. I min uppsats så undersöker jag validering och tillgodoräknande av utbildningar hos tränare på de högre nivåerna inom flertalet av specialförbunden. Jag hör av mig till dig för att du under den gångna/nuvarande/kommande säsongen är huvudtränare inom en klubb på den aktuella nivån. Jag skulle vara ytterst tacksam för ditt medverkande.

Enkäten är anonym.

Med Vänliga Hälsningar Peder

*Required

Kön * *Mark only one oval.*

Kvinna

Man

Hur gammal är du? * *Mark only one oval.*

Yngre än 20 år

21 år

22 år

23 år

24 år

25 år

26 år

27 år

28 år

29 år

30 år

31 år

32 år

33 år

34 år

35 år

36 år

37 år

38 år

39 år

40 år

41 år

42 år

43 år

44 år

45 år

46 år

47 år

48 år

49 år

50 år

51 år

52 år

53 år

54 år

55 år

56 år

57 år

- 58 år
- 59 år
- 60 år
- 61 år
- 62 år
- 63 år
- 64 år
- 65 år
- 66 år
- 67 år
- 68 år
- 69 år
- 70 år
- äldre än 70 år

Hur länge har du varit verksam som tränare? * *Mark only one oval.*

- 1 år
- 2 år
- 3 år
- 4 år
- 5 år
- 6 år
- 7 år
- 8 år
- 9 år
- 10 år
- 11 år
- 12 år
- 13 år
- 14 år
- 15 år
- 16 år
- 17 år
- 18 år
- 19 år
- 20 år
- 21 år
- 22 år
- 23 år
- 24 år
- 25 år
- 26 år
- 27 år
- 28 år
- 29 år
- 30 år
- 31 år
- 32 år
- 33 år
- 34 år.
- 35 år
- 36 år
- 37 år
- 38 år
- 39 år
- 40 år
- 41 år
- 42 år
- 43 år
- 44 år
- 45 år

46 år
47 år
48 år
49 år
50 år eller mer

Inom vilken idrott verkar du som huvudtränare? * Mark only one oval.

Basket
Fotboll
Ishockey
Innebandy

Vilken nivå är du huvudtränare på inom din idrott? * Mark only one oval.

Högsta serien - Dam
Högsta serien - Herr
Näst högsta serien - Herr

Vad har du för utbildning utöver specialförbundets utbildning? * Tick all that apply.

Gymnasial - utbildning
Eftergymnasial - utbildning
Högskole/Universitetsutbildning
övrig - utbildning

Redogör vad för program/inriktning du läst på din utbildning. *

Anser du att den tidigare utbildning du har är relevant för ditt tränarskap? * Mark only one oval.

Ja
Nej

Om ja, på vilket sätt är den relevant?

Om nej, varför är den inte relevant?

Har du läst upp till den högsta utbildningsnivån som tränare i ditt specialförbund? * Mark only one oval.

Ja
Nej

Om nej, vilken är den högsta tränarutbildningen som du läst inom ditt förbund?

Om du har läst tränarutbildningen som ditt specialförbund har att erbjuda, har du kunnat validera/tillgodoräkna dina tidigare utbildningar som du förskaffat dig utanför specialförbundets utbildningar? (dvs gymnasiala, högskole/universitetsutbildningar etc.) * Dvs t.ex. om du läst träningslära på högskolenivå, har du behövt läsa om det i din tränarutbildning, eller har du kunnat validera det för att slippa läsa något du redan har kunskap om? Mark only one oval.

Ja
Nej

Om ja, vad har du validerat/tillgodoräknat som är relevant för din tränarutbildning? Dvs t.ex. träningslära, näringslära, ledarskap, pedagogik, skadeförebyggande etc. som ingår i din tränarutbildning

Om nej, varför har du inte kunnat validera/tillgodoräkna dessa?

Vad gör du för att utvecklas som tränare? T.ex. läser du på om relevant forskning, studerar eller tar du kurser riktat mot tränarskapet etc.

Har du några övriga tankar?

Tack så mycket för din medverkan

Med vänlig hälsning Peder Hägg Student på Gymnastik & Idrottshögskolan
Om du har några ytterligare frågor, kontakta mig gärna på mail: xxxx@gmail.com